

WPISUJE UCZEŃ

KOD UCZNI

--	--	--

DATA URODZENIA UCZNI

--	--	--	--	--	--	--

dzień miesiąc rok

dysleksja

PRÓBNY EGZAMIN GIMNAZJALNY Z OPERONEM Z ZAKRESU PRZEDMIOTÓW HUMANISTYCZNYCH

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
2. Na tej stronie i na karcie odpowiedzi wpisz swój kod i datę urodzenia.
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
5. W zadaniach zamkniętych są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Odpowiada im następujący układ na karcie odpowiedzi:

A	B	C	D
---	---	---	---

Wybierz tylko jedną odpowiedź i zamaluj kratkę z odpowiadającą jej literą, np. gdy wybrałeś odpowiedź A:

■	B	C	D
---	---	---	---

6. Staraj się nie popełniać błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zamaluj inną odpowiedź.

○■	B	C	■
----	---	---	---

7. Rozwiązania zadań otwartych zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
8. Redagując odpowiedzi do zadań, możesz wykorzystać miejsce opatrzone napisem *Brudnopis*. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

Powodzenia!

STYCZEŃ 2009

Czas pracy:
120 minut

Liczba punktów
do uzyskania: 50

Książka jest życiem naszych czasów

Tekst I

A

Biblioteka jest instytucją, która samym swym istnieniem świadczy o rozwoju kultury. Jest ona bowiem skarbnicą piśmiennictwa, przez które człowiek wyraża swój zamysł twórczy, inteligencję, znajomość świata i ludzi, a także umiejętność panowania nad sobą, osobistego poświęcenia, solidarności i pracy dla rozwoju dobra wspólnego [...]. W systematycznie prowadzonym księgozbiore do starych rękopisów i inkunabułów dodawane są nowe książki i pisma. Wszystko to zaś razem jest wymownym znakiem jedności kolejnych pokoleń, które z różnorodności czasów i kwestii tworzą wspólne patrymonium kultury i nauki. Biblioteka jest więc szczególną świątynią twórczego ducha ludzkiego, który odzwierciedla owo Boże Tchnienie, jakie towarzyszyło dziełu stworzenia świata i człowieka.

Fragment przemówienia Jana Pawła II podczas poświęcenia nowego gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej, Warszawa, 11.06.1999, [w:] Wystąpienia i homilie. Pielgrzymka Papieża do Polski 1999, www.gazeta.pl.

B

Gdyby mnie zapytano o największe osiągnięcie ludzkiego geniuszu w ciągu paru tysięcy lat historii naszej cywilizacji i kultury, odpowiedziałbym bez zastanowienia, że jest nim książka. Po zastanowieniu odpowiedziałbym po raz wtóry to samo.

To prawda, że książka jest tylko przekazem i pytać należałoby właściwie o treść. Lecz właśnie książka i tylko książka przekazała wszystko, co stanowi twórczy wpływ człowieka na otoczenie i na innych ludzi. Książka przekazywała elementarne wskazania mądrości, które uczyły człowieka myśleć. Dawne twierdzenia musiały stać się własnością ludzkości, żeby mogły powstać twierdzenia nowe i by dzięki nim gromadził się ekwipunek techniczny i cywilizacyjny, będący miarą najpowszechniejszej definicji postępu. Postępem jest przecież wszystko to, co czyni pracę lżejszą, pomnaża jej owoce, zwiększa możliwość uczynienia życia bogatszym i przyjemniejszym.

Franciszek Ryszka, Zamість wstępu, [w:] tegoż, Lektury i przemyslenia, Poznań 1988, s. 6.

Zadanie 1. (0–1)

Zdaniem Jana Pawła II biblioteka jest świadectwem

- A. postępu technicznego.
- B. kultury.
- C. wytworu wyobraźni.
- D. rozwoju gospodarczego.

Zadanie 2. (0–1)

Biblioteka symbolizuje jedność kolejnych pokoleń poprzez

- A. gromadzenie piśmiennych dóbr przeszłości i terażniejszości.
- B. udostępnianie rękopisów i inkunabułów.
- C. pośredniczenie w społecznym obiegu książki.
- D. pozyskiwanie zbiorów.

Zadanie 3. (0–1)

W ostatnim zdaniu cytowanego przemówienia papież zastosował

- A. aliterację.
- B. pytanie retoryczne.
- C. hiperbolę.
- D. metaforę.

Zadanie 4. (0–1)

Według autora drugiego cytatu, książka jest największym osiągnięciem ludzkiej cywilizacji, ponieważ

- A. stanowi zapis ludzkich marzeń.
- B. pozwala poznać przeszłość.
- C. jest wytworem kultury kształtującym człowieka.
- D. umożliwia korzystanie z utrwalonych dóbr przeszłości.

Zadanie 5. (0–1)

Książka, dzięki przekazywanym treściom, przyczyniła się do postępu. Treści te dotyczyły

- A. wskazań, mających na celu udoskonalenie życia.
- B. funkcjonowania obywateli w społeczeństwie.
- C. zastosowania odkryć i wynalazków.
- D. twórczości literackiej i artystycznej.

Zadanie 6. (0–1)

U progu polskiego oświecenia utworzona została biblioteka biskupów braci Andrzeja i Józefa Załuskich, która jako pierwsza w Polsce udostępniona została do użytku publicznego. Wskaż epokę, która poprzedziła oświecenie.

- A. Renesans.
- B. Romantyzm.
- C. Średniowiecze.
- D. Barok.

Zadanie 7. (0–1)

Wybierz stwierdzenie będące poprawnym zakończeniem wypowiedzi:

Po III rozbiórze Rzeczypospolitej rządy zaborcze tłumili ogniska wiedzy i oświaty, jakimi były biblioteki, konfiskowały i wywoziły cenne zbiory. Trzeci rozbiór Polski miał miejsce w roku

- A. 1773.
- B. 1785.
- C. 1793.
- D. 1795.

Zadanie 8. (0–2)

Rozwiń poniższe skróty.

BN – .....

KEN – .....

Zadanie 9. (0–1)

Napisz tekst, który zostałby zamieszczony w encyklopedii jako objaśnienie hasła *biblioteka*.

.....

.....

.....

Tekst II

W dziejach kultury książka odegrała niezmiernie doniosłą rolę, zmieniając swą postać i zasięg oddziaływania zależnie od aktualnych możliwości technicznych i stosownie do potrzeb człowieka jako istoty społecznej. [...]

Książka zrodziła się w odległej starożytności, a jej rozwój wiązał się z powstaniem pisma. Kształt tej pierwotnej książki znacznie odbiegał od dzisiejszego. [...] W cywilizacjach Bliskiego Wschodu od III do I tysiąclecia przed naszą erą upowszechniła się tabliczka gliniana. Z kolei w starożytnym Egipcie używano zwoju papirusowego, a w Pergamonie w II w. przed naszą erą na szerszą skalę zaczęto stosować jako materiał pisarski pergamin.

Z wprowadzeniem pergaminu związana jest stopniowa zmiana formy książki: zamiast zwoju papirusowego, a później pergaminowego powstał kodeks pergaminowy [...], który upowszechnił się od IV i V w. naszej ery.

Przez całe średniowiecze kodeks pergaminowy stanowił panującą postać książki. Powstające w skryptoriach klasztornych rękopiśmienne księgi były pięknie oprawione i iluminowane, czyli ozdabiane kolorowymi ilustracjami i ornamentami. Ogromne znaczenie dla upowszechnienia książki miało wprowadzenie papieru, materiału znacznie wygodniejszego i tańszego niż pergamin. [...] W ten sposób powstała ostatnia forma książki pisanej ręcznie – rękopiśmienny kodeks papierowy. Niemożliwe było jednak rozpowszechnianie na szerszą skalę książki w jej dotychczasowej postaci, tj. w postaci dzieła przepisywanego żmudnie i długo. [...] Dopiero wynalezienie ruchomej czcionki przez Jana Gutenberga (ok. 1440) stało się prawdziwą rewolucją w rozwoju drukarstwa. Początkowo książka drukowana starała się naśladować swą poprzedniczkę: czcionka była wzorowana na piśmie ręcznym, a ilustracje i ornamenty wykonywano ręcznie. Dzieła wydane w tym początkowym okresie drukarstwa (tzn. do r. 1500) nazywa się inkunabułami. Odtąd datuje się stały rozwój książki drukowanej. [...] W końcu XIX w. wprowadzone zostały maszyny do składu i drukowania, co pozwoliło znacznie zwiększyć produkcję książek, gazet i czasopism. Ogólnoświatowa rewolucja naukowo-techniczna nie ominęła też poligrafii. Drukarnie drugiej połowy XX w. wprowadzały coraz to doskonalsze urządzenia, które pozwoliły jeszcze szybciej, lepiej i obficiej zaspokajać potrzeby użytkownika książki.

Szybki rozwój elektroniki spowodował kolejną zmianę kształtu i formy książki. Zapis informacji na nośnikach magnetycznych i optycznych pozwala upowszechniać książki na CD-ROM-ach, w internecie oraz przez e-booki.

O książce. Mała encyklopedia dla nastolatków, praca zbiorowa, Wrocław 1987, s. 186–189.

Zadanie 10. (0–1)

Zmieniająca się przez wieki forma książki uwarunkowana była

- A. światopoglądem człowieka.
- B. poczuciem piękna.
- C. potrzebami człowieka i możliwościami technicznymi.
- D. świadomością polityczną rządzących.

Zadanie 11. (0–1)

Zaznacz szereg, w którym etapy rozwoju książki zapisano chronologicznie.

- A. tabliczka gliniana → inkunabuł → kodeks pergaminowy → książka obecnie
- B. tabliczka gliniana → zwój papirusowy → kodeks pergaminowy → rękopiśmienny kodeks papierowy
- C. inkunabuł → kodeks pergaminowy → książka obecnie → książka na CD-ROM-ie
- D. kodeks pergaminowy → rękopiśmienny kodeks papierowy → książka obecnie → inkunabuł

Zadanie 12. (0–1)

Związek frazeologiczny „praca benedyktyńska” oznacza

- A. pracę, która nie przynosi rezultatów.
- B. pracę ciężką i żmudną.
- C. pracę źle płatną.
- D. pracę niesatysfakcjonującą.

Zadanie 13. (0–1)

Mianem rewolucji w rozwoju książki określa się

- A. wynalezienie ruchomej czcionki.
- B. wprowadzenie papieru.
- C. wprowadzenie maszyn do składu i drukowania.
- D. zapis informacji na nośnikach magnetycznych.

Zadanie 14. (0–1)

Wynalazek Gutenberga jest jednym z wydarzeń historycznych rozpoczynających epokę

- A. średniowiecza.
- B. renesansu.
- C. baroku.
- D. oświecenia.

Zadanie 15. (0–1)

Nawiasy z wielokropkiem [...] zostały zastosowane w tekście II w celu

- A. skłonienia czytelnika do przemyśleń.
- B. przedstawienia stanowisk różnych osób.
- C. urozmaicenia interpunkcji.
- D. zasygnalizowania opuszczenia fragmentu tekstu.

Zadanie 16. (0–1)

Zaznacz zdanie, które zawiera tylko fakty.

- A. Już od czasów antycznych, jak sędzę, ludzie zapisywali swoje nadzieje, zmartwienia, idee i aspiracje.
- B. Wydaje mi się, że Internet nie stanowi zagrożenia dla słowa drukowanego.
- C. Jan Gutenberg z Moguncji był z zawodu złotnikiem i grawerem.
- D. Uważam, że książka jest najlepszym przyjacielem człowieka.

Zadanie 17. (0–1)

Wyjaśnij w zdaniu złożonym, w jakim stopniu historia rozwoju książki tworzy obraz zmieniających się osiągnięć cywilizacyjnych.

.....

.....

.....

Tekst III

Edward Szymański
Książka

Witam cię kartek szelestem,
Tytułem na pierwszej stronie,
witam!
Bo po to przecież jestem,
żebyś mnie ujął w dłonie
i czytał!

Kiedy jesz obiad – na zdrowie!
Gdy chcesz się bawić – baw się!
Ja ci nie bronię!
Ale gdy chcesz mieć opowieść
O wszystkim, co najciekawsze –
Ja ci się skłonię!
Kiedy ci smutno będzie,
kiedyś samotny, chory;
bez przyjaciela –
ja z tobą pójdę wszędzie,
poprzez zimowe wieczory,
w kraje wesela.

Będziesz wraz ze mną oglądać
Baśnie i cuda, i dziwy
na końcu świata
po niebie, po morzach, i lądach
jako te ptaki szczęśliwe
będziemy latać.

Nigdy ci się nie znudzi!
Wędrowki po każdej kartce
Nie są tak straszne.
Przygody innych ludzi.
Są przecież nie mniej warte
Niż twoje własne.

Ja cię bez trudu nauczę
tego, co przydać się może
choćby po latach paru.
Ja tobie słowem, jak kluczem,
w cudowny sposób otworzę
pałace czarów.

Edward Szymański, *Książka*, „Wychowawca” 2006, nr 6.

Zadanie 18. (0–1)

Wiersz napisany jest językiem

- A. patetycznym.
- B. naukowym.
- C. potocznym.
- D. urzędowym.

Zadanie 19. (0–1)

Określ podmiot liryczny wiersza.

.....

Zadanie 20. (0–1)

Zaznacz, za pomocą jakich części mowy poeta osiągnął dynamiczny charakter wiersza.

- A. Czasowników.
- B. Przymiotników.
- C. Przysłówek.
- D. Zaimków.

Zadanie 21. (0–1)

Zapisz w postaci równoważnika zdania temat tekstu III.

.....

.....

Zadanie 22. (0–6)

Wyobraź sobie, że jesteś wydawcą i chcesz wypromować nową książkę. Zaprzyjaźniona redakcja udostępnia ci kolumnę swojego magazynu. Zredaguj odpowiedni tekst promocyjny, opisz też jego formę graficzną.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tekst IV

Nieprawdziwa jest teza, że komputery i Internet zastępują książki i gazety. Internauci i użytkownicy komputerów są bowiem najaktywniejszymi czytelnikami na rynku książek i gazet. Nie czytamy głównie z lenistwa i braku takich nawyków. Na świecie nie ma mowy o końcu ery Gutenberga: sprzedaje się obecnie dwa razy więcej słowa drukowanego niż dwadzieścia lat temu, gdy komputery podbiły świat. [...] Mitem jest przekonanie, że społeczeństwo nie czyta, bo biednieje. Jest odwrotnie: biednieje, bo nie czyta.

W Polsce jesteśmy obecnie świadkami tego samego procesu, który kraje rozwinięte przechodziły w latach 70. i 80. Gdy w Wielkiej Brytanii pojawił się problem wtórnego analfabetyzmu (po ujawnieniu, że ponad 20 proc. dorosłych ma problemy z poprawnym czytaniem i pisaniem), rząd natychmiast przystąpił do kontrakcji. Od pięciu lat nad Tamizą realizowany jest program National Literacy Strategy – NSL (Narodowa Strategia Czytelnictwa), adresowany przede wszystkim do dzieci i młodzieży. Wśród jedenastolatków wprowadzono testy na umiejętność czytania i pisania. Na podstawie ich wyników oceniano szkoły i nauczycieli. Co istotne, państwo odegrało jedynie rolę inspiratora – realizację programu wzięły na siebie organizacje pozarządowe, fundacje, stowarzyszenia i komitety rodzicielskie. Na rezultaty nie trzeba było długo czekać. Według najnowszych badań, uczniowie brytyjskich podstawówek zajmują trzecie miejsce na świecie pod względem płynności czytania i czytania ze zrozumieniem, a pierwsze wśród krajów anglojęzycznych. W Wielkiej Brytanii 80 proc. dorosłych kupuje przynajmniej jedną książkę rocznie. Zwyczaj czytania wspierają różne międzynarodowe i lokalne inicjatywy, na przykład Światowy Dzień Książki

i Praw Autorskich obchodzony 23 kwietnia – pod patronatem UNESCO. To data symboliczna w historii światowej literatury. Tego dnia urodzili się William Shakespeare i Vladimir Nabokov, zmarł zaś Miguel de Cervantes. W Katalonii 23 kwietnia osobom bliskim wręcza się książkę i różę. Także w Polsce tego dnia odbywają się imprezy oraz konkursy promujące czytelnictwo: „Czytajmy razem”, „Wakacje z książką”, „Najpiękniejsze strony świata”, „Wielkie czytanie na małym ekranie”, „Cała Polska czyta dzieciom”. Do tej ostatniej akcji, wzorowanej na amerykańskiej i przeniesionej do Polski przez Irenę Koźmińską, włączyło się już 150 miast. [...] Według brytyjskich danych, intelektualny i emocjonalny rozwój dzieci, którym się czyta od najmłodszych lat, jest o 30 proc. szybszy od tego wśród ich nie czytających rówieśników.

– Jeśli ktoś do 15. roku życia nie nabierze nawyku czytania, później ma problemy nawet ze zrozumieniem instrukcji obsługi odkurzacza. Człowiek nieczytający to przeważnie osoba aspołeczna. Nie ma demokracji tam, gdzie panuje analfabetyzm – podkreśla Andrzej Nowakowski.

W krajach Unii Europejskiej czytelnictwo jest także uważane za niezbędny warunek rozwoju gospodarczego.

Łukasz Radwan, Wiesław Chełmiak, *Czytam, więc jestem*, „Wprost” 2003, nr 16.

Zadanie 23. (0–1)

Nie czytamy książek z powodu

- A. lenistwa.
- B. braku nawyków czytelniczych.
- C. korzystania z Internetu i komputera.
- D. lenistwa i braku nawyków czytelniczych.

Zadanie 24. (0–1)

Tekst IV obala przekonanie, że społeczeństwo

- A. biednieje, bo nie czyta.
- B. nie czyta, bo biednieje.
- C. nie czyta, bo korzysta z innych środków masowego przekazu.
- D. nie czyta z powodu braku wartościowych lektur.

Zadanie 25. (0–1)

***Czytam, więc jestem* jest parafrazą słynnej maksymy**

- A. *Cogito ergo sum.*
- B. *Per aspera ad astra.*
- C. *Non omnis moriar.*
- D. *Contra spem spero.*

Zadanie 26. (0–1)

Wyjaśnij użyty w tekście IV termin *demokracja*.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 27. (0–1)

Podaj nazwę akcji, którą ilustruje plakat, i wyjaśnij, jaki jest jej cel.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 28. (0–1)

Zaznacz szereg, w którym fakty historyczne zapisano chronologicznie.

- A. Okrągły Stół, konferencja poczdamska, Konstytucja 3 maja, zjazd gnieźnieński
- B. konferencja poczdamska, zjazd gnieźnieński, Konstytucja 3 maja, Okrągły Stół
- C. zjazd gnieźnieński, Konstytucja 3 maja, konferencja poczdamska, Okrągły Stół
- D. Konstytucja 3 maja, konferencja poczdamska, Okrągły Stół, zjazd gnieźnieński

Zadanie 29. (0–16)

Ułóż własny mit o powstaniu książki.

Pamiętaj, że twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Brudnopis

Dotted lines for writing.